

»Sinisen seikkailun» kielestä ja tyylistä

Maamme nuorisokirjailijoille v. 1948 järjestetyssä suuressa kilpailussa palkittiin parhaana Hämeenlinnan lähistöllä asuvan Ursa Aspegrenin esikoisteos »Vempeli-keetus ja tasapaksut». Tämän pirteän huumorin sävyttämän romaanin saamasta myönteisestä vastaanotosta huolimatta saatiin jatkoa odottaa peräti kahdeksan vuotta. Tällöin ilmestynyt lapsiroomaani »Oikeita ja väriä ämmiä» ei kuitenkaan lunastanut esikoisteoksen herättämiä toiveita. Sitä onkin pidettävä vain epäonnistuneena kokeiluna siirtyä koululaisympäristöstä pikkulasten maailmaan. Enemmän huomiota kuin edellisillä Aspegren herätti v. 1958 ilmestyneellä koululaisromaanillaan »Sininen seikkailu». Se on kertomus kolmen koulutytön saaristoretkestä, johon sitten poikatoverit, roistot, uppotukit jne. tuovat oman värikkään lisänsä. Arvostelijat nousivat kuin yhdestä sopimuksesta vastustamaan kirjailijan holtittomana pursuaavaa kerrontaa. Aspegrenia moitittiin tyylikurin, vieläpä tyyli-tajun puutteesta, vaikka toisaalta oltiinkin valmiita myöntämään hänen lahjakkuutensa todella värikkäänä ja omaperäisenä kirjailijapersoonallisuutena, jolla on kykyä tajuta nuorta ihmistä. »Sinisen seikkailun» tyyli- virheet ja huolimattomuudet saivat kirpeätä arvostelua osakseen, toivatpa ne erälle arvostelijalle mieleen suorastaan äidinkielen opettajan painajaisunet. Näin murskaavia arvosteluja lukiessa herää helposti kysymys: onko Aspegrenin kieli ja tyyli »Sinisessä seikkailussa» tosiaan niin heikkoa, vai ovatko kriitikkomme tässä kukistamassa väärinymmärrettyä uudisraivaajaa pitääkseen sarkansa yksivärisenä, yksiselitteisenä ja helposti hallittavissa?

Voidakseen täydellä antaumuksella ryhtyä työhönsä käsittääkseni jokaisen nuorisokirjallisuuskritikon on otettava kanta eräisiin alansa peruskysymyksiin. Ensimmäinen näistä on, voidaanko nuorisoromaanin kielelle ja tyyli- lile asettaa samat vaatimukset kuin muidenkin romaanien. Useimmat henkilöt, joilta olen tätä asiaa tiedustellut, ovat vastanneet suoralta kädeltä, että nuorisoromaaneilta on vaadittava kielellisesti ja tyyllillisesti vähintään yhtä paljon kuin muiltakin romaaneilta. Näin vastattaessa ajatellaan varmaankin nuorisokirjallisuuden tehtävää nuorten kehittäjänä ja heidän tyyli- tajunsa muokkaajana. Kysymyksen ratkaisu on tuskin sentään näin yksinkertainen. Nuoren ihmisen kokemus ei ulotu yhtä pitkälle kuin aikuisen. Tyyli- tajaja ei tuolla iällä ole läheskään täydellinen eivätkä kaikki käsitteet vielä omaksettavissa. Tämä ero lukijoiden kehitystasossa ja vastaanottokyvyssä aiheuttaa sen, että nuorisoromaaneja ei mielestäni voi asettaa muiden kirjojen kanssa täysin saman kritiikin kohteeksi.

Toinen tärkeä kysymys on, voidaanko oikeakielisyyden vaatimus ulottaa koskemaan myös vuorosanoja. Samalla nousee kysymys oikeakielisyyden ja aitouden välillä vallitsevasta ristiriidasta. Mikäli aitouden vaatimuksesta tai varjolla hyväksytään slangi ja murre vuorosanoihin, voi kysymys siitä, onko repliikkien ja kertovan osan välille täten syntyvää ristiriitaisuutta lievennettävä lähentämällä muuta tekstiä repliikkeihin, aiheuttaa vielä paljonkin pohdintaa. Murteen ja slangin käyttö tai käyttämättä jättäminen on sangen vaikea kysymys. Siihen on tuskin olemassa mitään yleispätevää kategorista ohjetta. On totta, että hyvin usein kerronta menettää murteesta yleiskieleen »käännettäessä» rehevyyttään. Mielestäni murteella ja slangilla voi kyllä värittää, mutta tällöin on pysyttävä hyvän aistin rajoissa. Niiden käyttö on sallittava silloin, kun ne palvelevat asiaa sisältä käsin ja kuuluvat siihen muotoa antavina. Missään tapauksessa murre tai slangi ei saa muodostua itsetarkoitukseksi.

Vertaus äidinkielen opettajan painajaisuniin saa vankkaa katetta, kun aletaan tehdä tilastoa »Sinisen seikkailun» oikeinkirjoitusvirheistä. Suurin osa virheistä on repliikeissä, joissa ne ikään kuin korostavat koululaisten puheen huolimattomuutta. Kertovankin osan oikeinkirjoitukseen nähden Aspegrenilla on vielä paljon parantamisen varaa. Osa virheistä saattaa kyllä johtua siitä, ettei oikolukua ole syystä tai toisesta suoritettu kyllin huolellisesti.

Materiaalin runsauden vuoksi joudun sivuuttamaan Aspegrenin deskriptiivisuonteiset sanat ja monet muutkin ilmaisut, joita Nykysuomen sanakirja ei tunne tai tunnusta. Muutenkaan en voi juuri kiinnittää huomiota yksityistapauksiin muuta kuin ryhmiensä esimerkkeinä; joudun näin ollen pääasiallisesti operoimaan ryhmillä. Vuorosanojen slangi ja murre jäävät esityksessäni yleensä melko vähälle tarkastelulle, ellei ole kysymys tapauksista, joissa tekstin slangin- tai murteenomaisuus ei vaikuta asiaan (välimerkkien ja isojen kirjaimien käyttö jne.).

Aspegrenin puutteellisesta kieliopin tuntemisesta johtuu, että hän on toisinaan erehtynyt sijoittamaan kolmitavuisia *-otta*-vartaloisia verbejä tai niiden johdannaisia *-oitta*-vartaloisten ryhmään. Aivan kuin pitääkseen yllä tasapainoa hän kirjoittaa adjektiivin *viekoitteleva* ilman *i*:tä.

On vaikea sanoa, onko *jäljellä*-sanon kirjoittaminen ilman *j*:tä seurauksena murteellisuudesta vai painovirheestä. Sitä vastoin *rimssureunainen* ja *remssakka* ovat selviä kirjailijan tekemiä virheitä, vaikka kerran onkin aivan oikein *remseä*.

Verbityyppi *kahloa* tuntuu kiehtovan Aspegrenia siitä päätellen, että hän on yrittänyt pakottaa samaan tyyppiin myös supistumaverbit *laota* ja *kumota*. Supistumaverbien sekaantumisesta supistumattomiin johtunee sekin, että hän puhuu *pronssille kihtavista* (pro *kihtaavista*) *hiuksista*. Harvinaiselle *sintyä*-verbille hän on antanut virheellisen aktiivin II partisii-pin muodon *sinttynyt*. Vakiintumaan pääsnyttä käytäntöä seuraten Aspegren uhmaa Saarimaan »Kielenopasta» puhumalla *tiimellyksestä* ja *vinttikamarista*.

Vierasperäisten sanojen kirjoittamisessa »Sinisen seikkailun» tekijä näyttää sokeasti luottaneen vaistoonsa — ja erehtyneen. Etenkin sellaiset sanat, joissa vokaalin jäljessä on *b, d, f* tai *g* sanan viimeisen tavun alussa, Aspegren on melkein poikkeuksetta merkinnyt virheellisesti pitkävokaalisiksi. Ortografisia virheitä ovat *šokki*- ja *šakaali*-sanojen kirjoittaminen *sh*:lla sekä erisimen *Ksantippa* kirjoittaminen *X*:llä. Vieraskieliset sanat, joita päähenkilöt joskus käyttävät, kirjailija merkitsee milloin ääntämisen mukaan, milloin sen mukaan, miten ne asianomaisessa vieraassa maassa kirjoitetaan. Horjuvuutta on myös moottorilaivasta käytettävän kansainvälisen lyhennyksen kirjoittamisessa: tekstissä on milloin *M/S*, milloin *m/s* ja joskus jopa *ms*.

Eriytyisen runsaasti virheitä kirjailija on tehnyt yhdyssanoissa. Kun *-inen*-loppuisen adjektiivin alkuosana on genetiivissä oleva adjektiivi, Aspegren kirjoittaa sen kolmessa tapauksessa neljästä kahtena sanana, vaikka yhteen kirjoittaminen olisikin toivottavaa. Jos alkuosana on substantiivin genetiivi, osat on paria poikkeusta lukuun ottamatta kirjoitettu aivan oikein kahtena eri sanana. Erilleen kirjoittamista sanoissa *ovenriipa*, *pääänselvä* — vain pari tapausta mainitakseni — voisi pitää painovirheinä, ellei tällaisten virheiden suuri määrä todistaisi toista. Sanat *edeltä-*, *eteen-*, *pois-*, *takaa-*, *ulkoa-*, *väärinpäin* Aspegren kirjoittaa yhtä poikkeusta lukuunottamatta erikseen, kun taas esim. *yksin tein*, *suin päin*, *yltä päältä*, *umnessa silmin* ja *ristissä katsein* on melkein säännöllisesti kirjoitettu yhteen. Pronominin ja postposition yhtymät *sen sijaan* ja *sitä paitsi* kirjailija on joskus käsittänyt yhdyssanoiksi. Aspegren ei ole luonut eikä hankkinut itselleen yhdyssanoista minkäänlaisia sääntöjä, mistä johtuu tavaton epäjohdonmukaisuus ja kirjavuus yhteen- ja erilleenkirjoittamisessa. Kirjailija saattaa merkitä *Suomen lipun* yhdyssanaksi (s. 56), mutta jo seuraavalla rivillä hän kirjoittaa sanat erilleen. Epäjohdonmukaisuus ulottuu jopa maantieteellisiin nimiin. Paikannimen *Iso-Räiskö* alkuosa osoittautuu kuudessa tapauksessa taipumattomaksi, kahdessa taipuvaksi. Neljä kertaa kirjoitetaan samaisen saaren nimi *Isoräiskö*. Genetiivialkuisista yhdyssanoista *torninhiippa*, *ovenpieli* ja *kvartsinsiru* kirjailija on tehnyt nominatiivialkuisia. *Kaula-aukosta* sitä vastoin on tullut genetiivialkuinen. Yhdysmerkin käyttäminen olisi toivottavaa Aspegrenin erilleen kirjoittamisissa sanoissa: *sis Veka-parka*, *Maija-kulta*, *Irri-raiska* jne.

Ison kirjaimen käytössä Aspegrenilla on vielä pitkä matka varmuuteen. Pari kertaa hän on kirjoittanut kaksoispistettä seuraavan onomatopoeettisen sanan isolla, kerran pienellä kirjaimella eikä ole kummassakaan tapauksessa käyttänyt lainausmerkkejä. Otettakoon tähän esimerkki edellisestä tapauksesta: »Ilmavirta leyhäytti ylimielisesti tyttöjen kesäisiä, halpoja helmuksia: Phyh!» (s. 25). Hyvin usein toistuu Aspegrenilla se virhe, että hän käyttää kaksoispisteen jälkeen isoa kirjainta, vaikkei seuraakaan kuin yksi virke. Muutamin paikoin »Sinistä seikkailua» voi huomata hyvinkin subjektiivista ison alkukirjaimen käyttöä kuten esim. puhuttaessa *vuosilukujen Menneisyydestä ja arvosanojen Tulevaisuudesta* (s. 192).

Aspegrenin tapa erottaa sivulause toisinaan omaksi erilliseksi virkkeeksi, joskus jopa omaksi kappaleeksi, liittyy myöhemmin tyylin yhteydessä käsiteltävään lauseiden katkonaisuuteen. Kirjailija suosii muutenkin lyhyitä virkkeitä; vain erikoisen

innostuksen vallassa tai kokeilumielessä häneltä on saattanut syntyä pitempiäkin kuten esim. kirjan viimeisellä sivulla oleva 14-rivinen jättiläisvirke.

Välimerkkien oikea käyttö tuntuu olevan Aspegrenille »terra incognita». Toisinaan näyttää siltä, kuin hän käyttäisi pilkkua lyhyen ja pistettä vähän pitemmän tauon merkkinä, joskus taas saa vaikutelman, ettei kirjailijan mielestä välimerkeillä ole juuri mitään eroa.

Pilkkua, kuten yleensä muitakin välimerkkejä, on käytetty aivan liian säästeliäästi. Toisaalta on pilkku varsin usein pantu väärään paikkaan. Vuorosanoja tarkastellessa saa helposti sen vaikutelman, että kirjailija haluaa korostaa henkilöittensä puheen huolimattomuutta jättämällä repliikeistä pilkut pois! Aivan erityisen selvänä tämä ilmenee kahden sällin puheessa (esim. s. 183), mikä muuten on omituinen sekoitus itä- ja länsimurteita. Toinen asia on, onko tällaisen »tyylikeinon» käyttäminen ollut tietoista. Liialliseen pilkun käyttöön Aspegren syyllistyy etenkin lauseenvastikkeiden yhteydessä.

Huutomerkin kirjailija jättää melko usein pois tai tyytyy sen asemesta pisteeseen. Harvinaista ei ole sekään, että hän käyttää huutomerkkiä silloin, kun odottaisi kysymysmerkkiä. Näiden merkkien välillä onkin toisinaan ilmeisiä rajankäyntivaikeuksia. Huutomerkin käytössä Aspegren osoittautuu sikäli vanhoilliseksi, että hän varsin usein käyttää sitä virkkeen sisässä seuraavaan tapaan: »Saimmepa ihanan sään! ja radio lupasi kaunista jatkuvasti — —» (s. 55). Huutomerkin käytön yhteydessä olisi mielenkiintoista saada tietää, millä perusteella Aspegren on sijoittanut niitä — kuten muuten pilkkujakin — Ellun laulamaan eteläamerikkalaisista paikannimistä tehtyyn lauluun! (s. 138).

Kysymysmerkkiä on korvattu — paitsi huutomerkillä — myös pisteellä, ja joskus kirjailija on jättänyt sen kokonaan pois.

Kaksoispiste on pari kertaa pantu väärään paikkaan; joskus taas sen olemassaolon ainoa tyydyttävä selitys on painovirhe. Kaksoispisteen käytössä Aspegren osoittaa toisinaan omituista kömpelyyttä. Seuraavassa virkkeessä on kömpelö vaikutus vielä ikään kuin varmistettu pahalla svetisismillä: »Se oli varmaa: kukkasten armeija oli suorittanut saareen menestyksekkään maihinnousun» (s. 105).

Edellä olleen esimerkin svetisismi ei ole mikään yksinäinen harvinaisuus. Eriytyisen runsaasti ruotsalaisuuksia vilisee vuorosanoissa, mutta aivan huolestuttava niiden määrä on repliikkien ulkopuolellakin. Yksityiset repliikeissä esiintyvät svetisimit sivuutan todeten vain, että kaikille niille olisi ollut olemassa suomalaisetkin vastineet. Vuorosanojen ulkopuolelta ovat esim. aiemmin mainittu verbi *kihdata* (A:lla oikeastaan *kihtaa*), käännöslainat *valontäysi* ja *kampautua*, sanonnat *kantaa outoa irvettä* (kasvoista), *putosi outo hiljaisuus* ja *kajuutalla varustettu* sekä *seisoa* ja *maata* -verbien käyttö *olla*-verbin asemesta. Runsaasti käytetystä muodollisesta subjektista oli jo kaksoispisteen yhteydessä esimerkki. Ruotsin kielen epämääräisen ja määräävän artikkelin vastineita on tietysti erityisesti repliikeissä. Muualta tekstistä on virke: »Huolimatta siitä että oli yksi luokan hauskimman näköisiä tyttöjä, Inkku ei todellakaan ollut — —» (s. 18).

Huonoa suomea on myös Aspegrenin tapa käyttää instruktiivia ja komitatiivia attribuutteina. Ensiksi mainittua tapausta edustaa esimerkki: »— — vihreäksi emaljoitu hepokatti mustin kivihiilislilmin« (s. 7). Samassa kappaleessa kirjailija käyttää myös epäsuomalaista komitatiivia väittäessään, että em. hepokatti oli tarkoitettu *jonkinlaiseksi rintakoruksi terävine neuloinen*.

Objektin käytössä Aspegren osoittaa melkoista varmuutta. Ainoa objektivirhe, minkä »Sinisestä seikkailusta« löysin, on päätteellisen akkusatiivin käyttäminen päätteettömän asemesta virkkeessä: »En näe muuta mahdollisuutta kuin heittää sen takaisin samaan paikkaan, josta — —» (s. 95).

»— — toivottava vain on, että tyyli- ja kieliratkaisut ja kuri tulevaisuudessa korjaantuvat«, kirjoitti muuan kriitikko »Sinistä seikkailua« arvostellessaan. Kirjan tyyli saikin moitetta oikeastaan vielä enemmän kuin kieli. Tämä saattaa kyllä osittain johtua siitäkin, että kirjallisuuskriitikot ovat yleensä itse perehtyneet paremmin tyyliin kuin kieleen, mutta kiistattomaksi jää, että Aspegrenilla on lahjakkuudestaan huolimatta vielä paljon oppimista tyylin alalla.

Mitään ehdotonta rajaa kielen ja tyylin välille ei käsittäkseni voi vetää. »Sinisen seikkailun« sanajärjestyksestä voisi jokseenkin yhtä hyvin perusteiden tarkastella kielen yhteydessä. Aspegren ansaitsee mielestäni täyden kiitoksen tavasta, millä hän on välttänyt tarpeetonta inversiota. Aivan moitteetonta hänen sanajärjestyksensä ei kuitenkaan aina ole, mikä ilmenee seuraavastakin näytteestä: »(Eikä Ellun käsi ollut noussut.) Kuin puuta se oli ollut« (s. 20). Inversiota on kyllä vältetty, mutta silti jää lukijalle tunne, että jäykkyyttä on muuallakin kuin Ellun kädessä.

Vuorosanoissa Aspegren viljelee hyvin runsaasti kysymyslauseityyppien *Sinä et siis pysäyttänyt?* ja *Etkö sinä siis pysäyttänyt?* omituisia kontaminaatiota *Sinäkö et siis pysäyttänyt?* Suorastaan kiusalliselta tuntuu yhdyssanoilla leikkittely tapauksissa: *Lempikö tähti?* ja *Surmanko kivi?*

Luultavasti tyyliyistä Aspegren on antanut prepositiolla etusijan postpositioon nähden, milloin tämä suinkin on mahdollista. Mielestäni ei kuitenkaan tulisi mennä niin pitkälle, että mutistaan *ohi astelevyn*, kumarrutaan *yli perän* tai oikaistaan paperi *vasten polvea*.

Jonkinlaista emfaattisuutta tavoitellen Aspegren on sijoittanut painokkaan sanan pilkulla tai pilkuilla erotettuna lauseen alkuun, keskelle tai loppuun. Etenkin viimeksi mainitussa tapauksessa hän on miltei säännöllisesti syyllistynyt svetisismiin. Seuraava esimerkki on keskimmaisestä tapauksesta: »Siellä se ui heidän jäljessään, koho, ui kuin ohutkaulainen lihava anka, jolta pää on pudonnut« (s. 93).

»Sinisen seikkailun« kielikuvissa huomio kiinnittyy hämmästyttävään omaperäisyyteen. Tuntuu melkein siltä, että Aspegren suorastaan karttaa käytettyjä ilmaisuja. Omaperäisyys on tietysti hyve, mutta sitä ei tulisi korostaa liiaksi. Omintakeiset kielikuvat tuovat sopivasti annosteltuna piristävää vaihtelua tekstiin, mutta ne eivät saisi muodostua itsetarkoitukseksi.

Varsinaista metaforaa Aspegren käyttää yleensä aika hillitysti antaen kuitenkin

jonkun *pulahtaa umpisukkeloon* tai *istua liisteriin* täysin henkisessä mielessä. Aivan erikoisen taitavaksi kirjailija osoittautuu synekdokeen käytössä. Siinä hänen vilkas mielikuvituksensa pääsee oikeuksiinsa, ja tulokset ovatkin melkein säännöllisesti onnistuneita kuten esim. verrattomista kaksosista puhuttaessa: »Paljaiden jalkojen läpysyttäessä punaiset paidat kierivät takaisin sisälle» (s. 35).

Personifikaation oikea käyttäminen ei ole helppoa. Suurimpia vaikeuksia tuottaa nähdäkseni teennäisyyden ja naiiviuden välttäminen. Aspegren, joka on varsin usein uskaltanut henkilölistämään, syyllysty toisinaan sekä teennäisyyteen että naiiviuteen: »Siellä ne (nim. horsmat) kurkottelivat pitkiä kaulojaan: Heipä hei! Tervetuloa, tervetuloa tänne joukkoon!» (s. 106).

Vertaus kiinnostaa Aspegrenia ehkä vielä enemmän kuin metafora ja personifikaatio kai siitä syystä, että se antaa kirjailijalle erittäin vapaat kädet toteuttaa omintakeisuuttaan. Se onkin »Sinisen seikkailun» kielikuvista verrattomasti lukuisin. Joukossa on tietysti vanhoja fraasinomaisiakin vertauksia, mutta ne eivät kuluneisuudellaan kiinnitä huomiota läheskään siinä määrin kuin uudet rohkealla sovinnaisesta poikkeamisellaan. Omaperäiset vertaukset ovat varmasti osaltaan vaikuttaneet siihen, että »Siniseen seikkailuun» jää hienoinen tekoreippauden tuntu. Vertausten joukossa on monia hyvinkin sattuvia, mutta useissa omintakeisimmissä tapauksissa ei ole välttytty hakemiselta: »Voikukkien mykeröt loistivat pitkin aitaviertä kuin avaruuksien tähtisumuista ammutut auringot» (s. 29). Noin kaukaa ampuu helposti yli.

»Vempeliikeetus ja tasapaksut» -romaanin lukiessa pistää silmään tavattoman runsas polysyndetonin käyttö. »Sinisessä seikkailussa» tätä tyylikeinoa on käytetty aniharvoin; tilalle on tullut selvä pyrkimys asyndetoniin. Seuraava esimerkki osoittaa, miten pitkälle kirjailija tässä pyrkimyksessään on saattanut mennä: »He arvasivat kyllä keitä tulijat olivat, mistä syystä he hakeutuivat saareen» (s. 172).

»Sinisen seikkailun» ilmestyttyä muuan arvostelija moitti Aspegrenia laverteluista — eikä aivan syyttäkään. Lavertelujen vastapainoksi on kirjassa kuitenkin toisaalta liiankin pitkälle vietyä elliptisyyttä kuten esim. seuraavassa katkelmassa:

»'Maijah!'

»Maija kääntyi, tuijotti toiveikkaasti ylös mäelle. Ellu. Ellu seisoi porraskivellä ja huikkasi. Päivälliselle?» (s. 114).

Pahemmin kuin liian pitkälle viety elliptisyys häiritsee lukijaa omituinen lauseiden katkonaisuus. Ihminen ei tietystikään aina puhu eikä edes ajattele loogisesti, mutta tätä seikkaa ei tulisi korostaa, ei ainakaan nuorisoromaanissa. Ilmiö ei sitä paitsi rajoitu »Sinisessä seikkailussa» pelkkiin vuorosanoihin ja ajatuksiin. Seuraava esimerkki on vuorosanojen ulkopuolelta: »Toiset olivat kipuamassa majalle. Kahvipannua hakemaan» (s. 159). Repliikkien katkonaisuus on kyllä tietyissä tilanteissa täysin paikallaan. Järkyttyneen Maijan tapailevaan puheeseen se soveltuu oikein hyvin: »'Se . . . Hänkö, joka seisoo? Kuin uppotukki —?'» (s. 182).

» — — valtoimena temmeltävä sanakrumeluurien vuolaus sokaisee silmät ja vastaanottokyvyn», kirjoitti muuan helsinkiläinen kriitikko arvostellessaan »Sinistä seikkailua». Noilla »sanakrumeluureilla» hän ei tarkoittane niinkään paljon Aspegrenin

murre- ja uudissanvoja, joita niitäkin kyllä on runsaasti, vaan sellaista rohkean ennakoluulotonta sanojen käyttöä, kuin on esim. ilmaisuihin: *ripustaa katse kokardin vaiheille, koleanvalkoinen litteä välttämättömyys, sinisen riehakas maanilo, horsmien aniliinin-punainen hahatus* jne.

Kuten edellä luetelluista esimerkeistä ilmenee, Aspegren käyttää erityisen estotomasti adjektiiveja, etenkin värejä. Kiintymys väreihin onkin tehnyt hänestä nuorisokirjallisuutemme kenties voimakkaimman koloristin, jonka »Sinisessä seikkailussa» esittelemä väriasteikko käsittää peräti 75 väriä ja värisävyä *mudanmustasta Tauriaisen tammanvaaleaan* saakka!

Aikaisemmin on Aspegrenin useinkin todettu syyllistyneen epäjohdonmukaisuuksiin. Totuuden nimessä on kuitenkin sanottava, että kirjassa on monia yksityiskohtia, jotka todistavat aivan päinvastaista. Kiitettävän johdonmukaisesti kirjailija on kuvannut mm. päähenkilöidensä nauramista: *Ellu hahattaa, Inkku hihittää, Maija kikattaa* jne. Toisinaan hän on kuitenkin naurutapaa tarkemmin eritellessään eksynyt tautofoniaan: » — — joku heistä hehetti lyhyen, kuuluvan hehetyksen» (s. 176).

»Siniseen seikkailuun» on otettu runsaasti sanoja ja lauseparsia oppikirjoista, mikä autenttisuussyistä onkin paikallaan. Eniten on siteerattu historiankirjoja, Kalevalaa ja Raamattua. Oppikirjojen vaikutusta voi havaita toisinaan vuorosanojen ulkopuolellakin, mikä on ehkä osoituksena kirjailijan halusta lähentää kertovaa osaa repliikkeihin. Vuorosanojen ja muun tekstin välinen ero onkin paikoitellen varsin vähäinen.

Ursa Aspegren on arvostelijoiden yksimielisen käsityksen mukaan hämäänyttävä. Hän on omituinen yhdistelmä melkein pä nerokkaita oivalluksia ja ällistyttävää naiiviutta; useimmiten hän on yltäkyläisen värikäs, mutta joskus hän syyllistyy anteeksi-antamattomaan latteuteen; joissakin pikkuseikoissa hän saattaa osoittaa aivan detailjeihin asti ulottuvaa yksityiskohtaisuutta kuitataksaan hetkeä myöhemmin ratkaisevatkin tapahtumat suurpiirteisen ylimalkaisesti.

Parasta Aspegrenissa on meillä niin epätavallinen kertomisen ilo ja ylitsepuosuava fantasia kielen ja keksinnän alalla. Hän on, kuten muuan arvostelija totesi, »viljelemätön alkulahjakuus». Hänellä on ilmausten rikkautta, kielifantasiaa ja oivalluksia. Hänen kielensä saattaisi olla aitoa, ellei hän pyrkisi korostamaan; hänen tyyliinsä voisi olla sujuvaa, ellei hän erehtyisi liiallisuuteen. Aspegren on nuorisokirjallisuudessamme poikkeusilmiö, jonka lahjakkuutta ei käy kieltäminen. Yhtä varmaa on, että hänen kielensä kaipaa perusteellista tarkistusta ja hänen tyyliinsä maltin ja harkinnan hillitsemiä suitsia.

La langue et le style de *Sininen seikkailu* ('L'Aventure Bleue')

par MATTI PUNTTILA

Le roman pour jeunes filles d'Ursa Aspegren, *Sininen seikkailu* ('L'Aventure Bleue'), paru en 1958, éveilla une certaine attention lors de sa publication. Il était fort peu conventionnel. Les fautes de style et les négligences qu'il contenait furent soumis à une critique mordante unanime, et on dit même dans un cas qu'elles faisaient penser à un cauchemar d'un professeur de finnois.

Un critique qui examine les ouvrages destinés à la jeunesse doit prendre position à l'égard de certains problèmes fondamentaux de son domaine. Le premier en est: peut-on poser les mêmes exigences à la langue et au style d'un roman destiné aux jeunes qu'aux autres romans? Nombreuses sont les personnes qui, songeant au fait que les ouvrages littéraires écrits pour les jeunes doivent les développer et former leur goût pour le style, disent que l'on doit exiger des romans de la jeunesse pour le moins les mêmes qualités en fait de langue et de style que des autres romans. Il n'est toutefois guère possible de résoudre la question avec autant de simplicité. Les expériences des jeunes ne sont pas aussi étendues que celles des adultes. Le sens du style ne s'est pas encore développé et toutes les idées ne peuvent pas encore être assimilées. Cette différence dans le niveau intellectuel et la faculté d'assimilation des lecteurs fait que, selon nous, les romans écrits pour les jeunes ne peuvent être critiqués entièrement de la même manière que les autres ouvrages littéraires.

Une autre question importante est: peut-on exiger que les répliques soient elles aussi écrites dans une langue correcte? Ici, on voit surgir aussi la question du contraste existant entre la langue correcte et la langue réellement parlée. On ne saurait donner une règle générale absolue pour ce qui est de l'emploi ou de l'exclusion des patois ou de l'argot. Il est vrai que, souvent, lors de la «traduction» du patois dans la langue littéraire, la narration perd de son caractère pittoresque. Selon notre avis, on peut utiliser les patois et l'argot pour donner de la couleur au récit, mais il faut se maintenir dans les limites du bon goût. On peut les employer lorsqu'ils

servent les exigences internes de l'ouvrage et lui donnent sa forme essentielle. Les patois et l'argot ne doivent jamais devenir une fin en soi.

La plus grande partie des fautes de style et de grammaire de 'L'Aventure Bleue' se trouve dans les répliques, où elles soulignent le caractère négligé du discours des personnages. Un tel «moyen de style» est évidemment plein de dangers.

L'auteur a surtout fait des erreurs dans les mots composés et dans la ponctuation, mais ce qui gêne toutefois le plus le lecteur est le grand nombre de tournures propres au suédois et les phrases bizarrement mutilées. Ces deux derniers types de fautes peuvent en partie en tout cas s'expliquer par la recherche de la vérité et d'expressions authentiques.

Les métaphores utilisées dans l'ouvrage attirent l'attention par leur originalité étonnante. Une preuve d'originalité est aussi dans l'abondance des mots pour le moins étranges; on peut s'en faire une idée en lisant par exemple *horsmien anil'iininpunainen hahatus* (traduction approximative: 'les épilobes se marraient en mauve').

C'est sans doute pour donner à l'ouvrage un air d'authenticité que l'on a inclus dans 'L'Aventure Bleue' un grand nombre de mots et d'expressions des manuels scolaires. On peut remarquer quelquefois une influence des livres de classe même là où il ne s'agit pas de répliques, ce qui s'explique peut-être par le désir de l'auteur de rapprocher pour autant que possible la narration des dialogues. En effet, par endroits, il n'y a que peu de différence entre les répliques et le reste du texte.

Ce qu'il y a de mieux chez Aspegren, c'est une véritable joie de raconter son récit, ce qui est très rare en Finlande, ainsi qu'une fantaisie débordante dans le domaine de l'invention linguistique. Dans notre littérature destinée aux jeunes, elle forme une exception, et on ne peut nier son talent. Il est pourtant aussi évident que sa langue demande d'être soigneusement revue, et que son style doit être maîtrisé par la patience et la réflexion.